

Bent Hartvig Nielsen, sejlskibsrigger, Bonavista.

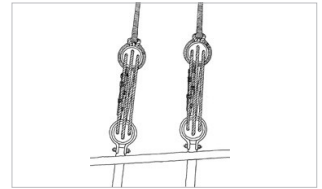
Splejsning

Klædekølle

Wirebændsel

Jomfru, taljetrim til vanter

Wiresplejsning og master

Indtil omkring 1850 bestod den stående rig i sejlskibene af tjæret hampetov, men efter at det blev muligt at fremstille jern og stål i store mængder, gik man over til først jernwire og siden stålwire. Som i tovværk består en stålwire af mindre wirer, der er snoet omkring hinanden og samlet tilfører wiren styrke. På en stålwire er der mindst seks sådanne kordeler, der i sig selv består af mange mindre tråde. Kordelerne er snoet omkring en centerkordel, en såkaldt kalv, eller hjerte, der oftest er af tovværk. Både tovværk og wire kan sammenføjes ved at flette kordelerne fra en ende ind i emnet et andet sted og dette kaldes at splejse.

Sejlskibets master støttes til siderne af såkaldte vanter, der er af kraftig stålwire og for- og agterefter af stag; samlet kaldes dette for skibet stående rig. Den løbende rig er alt det tovværk, der bruges til at sætte og bjærge sejl og som kører igennem forskellige træblokke med indvendige runde skiver. På et skib med gaffelsejl som fx på Anna Møller og Bonavista, findes klofald og pigfald, som er tovværk, der løber igennem blokke i masten og på gafflen og dermed skaber en udveksling, så det er lettere at hale.

Vanter og stag forbindes med skibssiden og spændes stramt op med taljereb eller vantskruer. På Anna Møller benyttes de ældre taljereb, som består af to runde træblokke med huller; såkaldte jomfruer, hvorigennem et stærkt tjæret hampetov er skåret. Den nederste jomfru er forbundet til skibssiden og den øverste til vantet og ved at hale hampetovet imellem dem tot, spændes vantet op. På mindre sejlskibe (jagter) blev taljereb også anvendt til staget.

Vantskruen blev udbredt med den stående wirerig og består af to gevinstænger, der er befæstet til henholdsvis skibssiden og wireren og som forbindes med et aflangt stålør med indvendige gevind, hvori gevindstængerne sidder. Ved at dreje på midterstykket, trækkes de to gevindstænger sammen og wiren strammes.

Filmen har en varighed på 11:30 minutter og ligger i 4K resolution 3840x2160 pixel. Filmen om wiresplejsning og master kan ses på maritimehaendvaerksfilm.dk og på [YouTube](https://www.youtube.com/).

PRODUCERET AF Chroma Film ApS: chroma.dk

Projektet er udviklet i samarbejde med Søfart og Maritime Håndværk under Nationalmuseet. Se [Facebook](https://www.facebook.com/).

Vanter fra begge sider mødes 2/3 oppe på masten ved godset, som er den udbygning af egetræ, der fungerer som anlægssted for vanterne og forstaget. Godset bliver understøttet på begge sider af to kraftige egetræsskiver, de såkaldte kindbakker og oven på disse findes horisontale træbeddinger, der samlet danner en firkant omkring masten. På Anna Møller er masterne i et stykke og kaldes pælemasten, hvorimod der på større fartøjer, skonnerter og fuldriggere findes master opdelt i to eller tre stykker. Nederst er undermasten og herefter følger en eller to stænger. Den nederste del af en stang fastholdes til undermasten ved godset, mens der på toppen af undermasten findes et æselhoved, et todelt beslag, hvor toppen af undermasten går igennem det agterste hul og stangen det forreste.

Til at beskytte stålwiren imod rust og slitage snoes såkaldt smerting rundt om den. Det er typisk gammelt brugt sejldug skret op i smalle strimler. Denne kan smøres med linolie eller trætjære for at blive vandtæt og her udenpå snoes såkaldt skibsmandsgarn. Skibsmandsgarn er tyndt tovværk med tre kordeler og smurt med trætjære og klædes altså uden på smertingen, for at skabe yderligere beskyttelse mod vejret og den slitage, der kan opstå, når et stykke tov eller kantet af et sejl står og gnider op og ned af wiren. Man siger, at wiren bliver skamfilet.

For at sejlene står rigtigt er det vigtigt, at masterne har den rigtige hældning for- eller agterefter og man trimmer således rigningen på en måde så sejlene trække bedst muligt.

PRIMÆRE KILDER TIL FILM OG FAKTAARK

jmarcussen.dk/maritim/ordbog/index.php

ts-skib.dk

ring-andersen.dk

skibsbevaringsfonden.dk

asiaq.dk/splejsning.htm

pernielsen.eu/mineskibe/jolleskole/praktisk/praktiskoemandskab.htm

Samt: "Haandbog i Praktisk Sømandsskab" af Jens Kusk Jensen

FILMEN ER PRODUCERET MED ØKONOMISK STØTTE FRA

A.P. Møller Fonden, Lauritzen Fonden, D/S Orient's Fond, Codan Fonden samt af Børne- og Undervisningsministeriet.